

ROLUL MIJLOACELOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN COMUNICAREA EDUCAȚIONALĂ**Ionuț VLĂDESCU**

Universitatea „Petre Andrei”, Iași

The didactic communication cannot be reduced to mere conveyance of knowledge, as it involves the permanent and profound psychological stimulation of the students. We should keep in mind that the education aims at the social and professional integration of the young generation and therefore it should be considered within the system of the social-cultural elements. Thus, the didactic communication is more complex than the conveyance of information. It becomes demonstration, and direct reference to the natural and social life. The teacher spares no cognitive and psycho-social effort to bring the students closer to the real and concrete objects aiming at developing their capacity to receive abstract information, shapes, and relationships. Therefore, we can consider that the teacher has in view the capacity of the students to obtain correct perceptions and representations. The teacher merges the abstract explanations with images, sounds, and movements. Such demonstrative objects involved in most didactic activities are based on the utilisation of certain educational means.

1. Conceptul mijloc de învățământ

Comunicarea didactică nu se reduce la o simplă transmitere de cunoștințe, ci implică o stimulare psihologică permanentă și de mare adâncime a elevilor. Să nu uităm că educația își propune integrarea socială și profesională a tinerilor și din acest considerent trebuie să se raporteze la repere sociale și culturale. Comunicarea didactică se dovedește astfel mai complexă decât transmiterea de informații, transformându-se în demonstrare, raportare nemijlocită la natură și la viața socială. În efortul de deschidere cognitivă și psihosocială, profesorul se străduiește să-i apropie pe elevi de obiecte, în forma lor concretă. El se străduiește, în acest sens, să le dezvolte capacitatea de a recepta abstracții, dar și de a recepta nemijlocit forme și relații. Se poate aprecia, în consecință, că profesorul vizează capacitatea elevilor de a percepe corect și de a reprezenta corect. El își însoțește în acest sens discursul abstract apelând la imagini, sunete, mișcare. Astfel de obiecte demonstrative prezente în majoritatea activităților didactice presupun utilizarea unor mijloace de învățământ.

Remarcând potențialul mijloacelor de învățământ de a asigura o bază perceptiv-senzorială și reprezentări adecvate pe întreg parcursul procesului de educație, Mușata Bocoș evidențiază capacitatea mijloacelor de învățământ de a asigura o calitate sporită demersului didactic, stimulând circulația informațiilor, selectarea și prelucrarea lor. Se apreciază în acest context faptul că „sprijinind perceperea, asimilarea și înțelegerea noilor conținuturi de către elevi (mijloacele de învățământ - n.n.) reușesc să le trezească interesul, să-i sensibilizeze, să-i stimuleze și să le impulsioneze activitatea, măbind considerabil gradul lor de participare în activitățile instructiv-educative [1, p.162-163].

Mijloacele tehnice sunt considerate, de regulă, o componentă de bază a activității educative; calitatea lor de instrument are ca efect principal creșterea rolurilor în cadrul comunicării educaționale. Se poate, de altfel, ușor demonstra că multe dintre activitățile didactice nu se pot desfășura într-o formă modernă, dacă nu se pot utiliza mijloace de învățământ. Calitatea procesului de învățământ depinde de cele mai multe ori de utilizarea într-o măsură tot mai mare a unor mijloace de învățământ moderne, inclusiv a unor echipamente tehnice și electronice sofisticate, de unde tendința de creștere a costurilor activităților școlare.

Problematika mijloacelor de învățământ interferează cu cea a metodelor de predare și învățare și mai ales cu conceptele tot mai mult folosite de tehnica modernă și tehnica electronică. Mult timp tehnica s-a dezvoltat în afara școlii, dezvoltarea materialelor de stocat informații începând cu picupurile, magnetofonele, radioul și televiziunea și terminând cu tehnica electronică. Ele au pătruns pe neașteptate în aproape toate activitățile educative, transformând radical nu numai mediul, ci și natura procesului de învățare. Deși uneori sunt înțelese ca aspecte colaterale ale metodelor de învățământ, rolul lor a crescut atât de mult în ultimele decenii, încât impun o analiză separată. Într-adevăr, în timp ce metodele de învățământ se raportează la teorii psihosociologice și îndeosebi la aspecte gnoseologice și metodologice, păstrându-și o poziție respectabilă în cadrul teoriei de factură filosofică, mijloacele de învățământ s-au dezvoltat ca o componentă a tehnicii, reprezentând un efect oarecum indirect al expansiunii electronicii contemporane.

Mușata Bocoș a observat că tehnologia instruirii nu se confundă cu mijloacele tehnice de instruire, deoarece acestea din urmă se referă nemijlocit la instalații și echipamente, inclusiv la aparatură electrotehnică, adică ceea ce inginerii denumesc hardware. Or, chiar și aceștia din urmă deosebesc hardware de software, care „reprezintă programele de lucru, fără de care calculatorul electronic, computerul propriu-zis (privit doar ca un simplu aparat electronic) nu ar avea nici o valoare” [1, p.167]. Într-adevăr, dezvoltarea tehnicii electronice nu ar avea un efect semnificativ în activitatea didactică, dacă nu ar fi însoțită de o restructurare metodologică și conceptuală. Perspectiva schițată mai sus aduce un argument în plus pentru a susține importanța comunicării în cadrul educației, poziție centrală pe care o capătă astăzi calculatorul electronic în aproape toate secvențele de învățare. Dincolo de restructurarea în sine a pedagogiei tradiționale și a științelor educației se impune, evident, elaborarea unei teorii moderne a comunicării educaționale, care să se refere tot mai mult la funcțiile mijloacelor tehnice de instruire, la condițiile utilizării lor în activitatea didactică și la consecințele pe care le are utilizarea într-o măsură cât mai largă a computerului în învățământ. Subliniind valențele multiple ale utilizării echipamentelor electronice în activitatea didactică, vom observa, totuși, că această revoluție educațională depinde inevitabil de gradul de dezvoltare economică, de obținerea unor resurse financiare minime pentru achiziționarea unor astfel de aparate scumpe în vederea utilizării lor în învățământ. S-ar putea adăuga și faptul că atunci când școlile sunt ajutate să obțină astfel de mijloace electronice, utilizarea acestora de către elevi este limitată atât de factori economici și administrativi care gestionează tehnica, cât și de numărul mare de elevi în raport cu mijloacele tehnice existente. Apare astfel, în prim-plan, importanța managementului, creșterea gradului de complexitate a deciziei administrative, a factorilor de care trebuie să ținem seama atunci când organizăm o activitate școlară. De fapt, se multiplică nu numai metodologia managerială, dar și metodele de transmitere și de receptare a cunoștințelor, apropierea elevului de computer are ca efect semnificativ creșterea gradului de independență a lui, de unde rezultă și șanse mai mari pentru stimularea creativității. Tehnologia instruirii capătă astfel noi valențe metodologice și conceptuale, evoluând tot mai mult după modelul software electronic. Deși atât ca simpli cetățeni, dar și ca profesori, suntem spectatori, dacă nu chiar autori ai unei spectaculoase rezoluții tehnice, electronice, caracterizată prin pătrunderea rapidă și masivă a calculatorului în cele mai multe dintre compartimentele activităților didactice, nu trebuie să uităm nici un moment că aceste tehnici, oricât de moderne și de comode ar fi, sunt, totuși subordonate scopurilor și obiectivelor activităților didactice, reprezentând, oricum, un element secundar, în raport cu principiile și valorile activităților social-culturale.

Adaptând o serie de recomandări elaborate încă în anii '70 de R. Glaser privind relația dintre învățător și individ, Mușata Bocoș distinge o serie de elemente care conferă valențe formative și informativ-mijloacelor de învățământ. Este evidențiat în acest context factorul de motivare psihologică, or, această activitate complexă nu se poate realiza adecvat decât în contextul activităților școlare, printr-o pregătire psihopedagogică suplimentară a cadrelor didactice, impunându-se în același timp o comunicare permanentă între profesorii și consilierii activității psihopedagogice, deoarece sensibilizarea motivațională a elevilor trebuie însoțită și de o restructurare a sistemului lor cognitiv și a structurilor de valoare. Sistemul de învățământ se pare că a rămas dator în această privință, ținând seama de faptul că interesul pentru calculator al copiilor se formează în jurul jocurilor din activitățile extrașcolare și nu datorită unor procese didactice fundamentale. O astfel de rămânere în urmă se datorează modului defectuos de programare a curriculumului școlar, accentului exagerat pus pe volumul de cunoștințe, neglijându-se aspectele de metodologie și tehnologie, de transmitere a cunoștințelor. Activitățile de comunicare nu sunt corelate suficient cu cele de evaluare, astfel apar frecvente clivaje între tendințele de înnoire a comunicării didactice și formele vechi de examinare, care se cramponază pe memorarea de cunoștințe și nu pe formarea de abilități.

Problematika pedagogică a utilizării mijloacelor și tehnicilor moderne de învățământ în comunicarea educațională se dezvoltă în cadrul tematicii referitoare la funcționalitatea acestora. Dacă în anii '90 Miron Ionescu și Vasile Chiș susțineau ca cele mai importante funcții ale mijloacelor tehnice sunt cele de motivare și demonstrare, menționând în acest context că „datorită situației în timp și spațiu a obiectelor și fenomenelor, care fac obiectul învățării școlare, datorită dimensiunilor prea mari sau prea mici, precum și a dinamicilor... se recurge la substituirea obiectelor și fenomenelor reale prin altele mai accesibile, precum și prin imagini (planșe, tablouri, grafice etc.)” [2, p.205]. Din această perspectivă, principalul avantaj al mijloacelor tehnice de instruire constă în comprimarea sau decomprimarea ritmului de desfășurare a unui eveniment, sau vizualizarea unor procese și fenomene relativ ascunse observației directe. În prezent apar în prim-plan, alături de

funcția motivațională și cea formativă, și alte funcții, precum funcția de investigare experimentală, de formare a abilităților intelectuale și practice, estetică sau cea de orientare a intereselor profesionale, cristalizându-se în același timp și funcții noi cum ar fi cea ergonomică și managerială [1, p.168-170].

Funcționalitatea mijloacelor de învățământ în cadrul comunicării educaționale se manifestă și prin faptul că acestea apar nu numai în cadrul aspectelor metodice, ci și ca elemente de bază în transmiterea informației, în structurarea formativă, evaluare, raționalizare și management. Numeroși specialiști în pedagogie subliniază rolul distinct al calculatorului în lumea educației, faptul că utilizarea lui impune o nouă viziune pedagogică exprimată cu ajutorul sintagmei de informatizare a învățământului. După Ioan Nicola, este vorba nu numai de introducerea informaticii în școală, de pregătirea și instruirea elevilor, în vederea utilizării calculatoarelor, ci și de folosirea acestuia ca și o componentă de bază în comunicarea educațională impunând o nouă strategie de interacțiune. Se apreciază astfel că activitățile didactice care se desfășoară cu ajutorul calculatorului utilizează mult mai eficient informația datorită elementelor de software, numărului tot mai mare de astfel de programe „destinate să mijlocească relația predare-învățare, grupate după funcția lor didactică (de documentare, demonstrative, de simulare, de evaluare, de exersare, de fixare, jocuri logice etc.)” [3, p.431].

Revoluția produsă de introducerea calculatorului în procesul de învățământ prin transformarea activității de predare-învățare într-o complexă modalitate de comunicare educațională apare și atunci când studiem modalitățile de clasificare a mijloacelor de învățământ. Dacă unii specialiști, precum Ioan Nicola și Ioan Comănescu, conservă vechea clasificare a mijloacelor de învățământ în vizuale, audio și audiovizuale, insistând asupra aparatelor care permit proiecții fixe (diaproiector, retroproiector, epiproiector etc.), alți specialiști preferă clasificări mult mai riguroase. De exemplu, Mușata Bocoș enumera nu mai puțin de șase modalități de clasificare: după proveniența lor, criteriul istoric, funcția pe care o îndeplinesc, natura lor, analizatorul solicitat în receptarea mesajului și în baza caracterului static sau dinamic al imaginii. Primul criteriu deosebește mijloacele existente în dotarea școlii de cele realizate de profesor sau elev. Criteriul istoric permite diferențierea a nu mai puțin de șase generații de mijloace de învățământ, toate aparținând primei generații, calculatorul generației a cincia, iar noile tehnologii de comunicare: www, e-mail-ul, IP, telephony, video-conferențiere, generației a șasea, ultima în momentul actual.

Criteriul analizatorului solicitat reia vechea dihotomie a mijloacelor de învățământ vizuale-audio, în timp ce caracterul static sau dinamic al imaginii (criteriul propus de R. Lefranc și H. Canac) permite deosebirea unor mijloace tehnice de meditație care redau imagini statice prin intermediul epidiascopului sau retroproiectorului, de mijloacele tehnice de instruire dinamice, de fascinație, care redau mișcarea și transformarea cum sunt: filmul, televiziunea și computerele.

Multiplicarea accelerată a mijloacelor audiovizuale, accesul tot mai ușor la acestea, modalitatea socială de utilizare a lor în clasă induc probleme noi de management cum sunt cele privind alegerea și utilizarea lor în lecții și programe educative. Acest nou tip de management se structurează, în ciuda aparențelor, nu atât în funcție de mijloacele de învățământ disponibile, ci în baza unor principii didactice și a unor obiective stabilite la nivel de instituție școlară. Pentru a se realiza o eficiență maximă, se impune ca în paralel cu cunoașterea aspectelor tehnice ale mijloacelor de învățământ, formarea deprinderilor de utilizare a lor, să se insiste și asupra implicațiilor structurale ale utilizării acestor mijloace, asupra deciziei manageriale. Susținând că utilizarea mijloacelor de învățământ impune o viziune sistemică astfel încât decizia managerială la acest nivel să țină seama de numeroasele interdependențe care apar, M. Bocoș apreciază că „în selectarea unui anumit mijloc de învățământ se ține cont de celelalte mijloace componente ale sistemului mijloacelor de învățământ, de sistemul de metode și procedee didactice, de formele de organizare a activității didactice, de tipul de învățare la care recurge elevii etc.” [1, p.179].

Comunicarea educațională subliniază importanța contextului pedagogic, al stării la care se află la un moment dat instituția de învățământ, agenții ei, elementele de ordin tehnic corelându-se permanent cu cele de ordin psihologic. Se cristalizează astfel un consens între teoreticienii utilizării mijloacelor de învățământ în comunicarea educațională (Briggs, Gagne, Bocoș etc.), în privința faptului că decizia de alegere a unor mijloace de învățământ are ca punct de plecare stimuli prezenți în activitatea didactică. Pentru a lua o decizie pertinentă considerăm utilă corelația dintre tipurile de stimuli și opțiunile pentru mijloacele de învățământ, așa cum rezultă acestea din tabelul propus de teoreticienii menționați mai sus.

Sugestii pentru alegerea mijloacelor de învățământ în funcție de tipurile de stimuli prezentați [2, p.179-180]

Nr. crt.	Tipuri de stimuli prezentați	Opțiuni pentru mijloacele de învățat
1	Cuvinte tipărite	Tablă, manuale, cărți, afișe, planșe, tabele, scheme, fotografii, modele figurative și simbolice, instruire programată
2	Cuvinte rostite	Mesajul verbal al profesorului, înregistrări audio-casete, benzi de magnetofon, discuri pentru pick-up, compact discuri
3	Imagini fixe însoțite de cuvinte rostite	Diapozitive și diapozitive cu înregistrări, calculatoare electronice, compact-discuri
4	Reflectarea în imagini și obiecte a conținuturilor teoretice	Desene animate, imagini animate pe calculatoare electronice, jocuri didactice electrotehnice și electronice, simulatoare didactice, dispozitive, aparate, instalații, modele, materiale
5	Mișcare, cuvinte rostite și alte sunete	Demonstrații experimentale, filme didactice, televiziune, calculatoare electronice, compact-discuri, înregistrări multimedia, Internet

2. Mijloace de învățământ tradiționale

Unul dintre mijloacele de învățământ frecvent neglijat de teoria pedagogică, deși indispensabil în activitatea didactică, este tabla. Într-adevăr, nu putem vorbi de o sală de clasă utilizabilă în activitățile educative, dacă nu posedă pe lângă mobilierul corespunzător și tablă. Prezența tablei este solicitată de modul colectiv de desfășurare a activității didactice, de necesitatea stabilirii unei comunicări între profesor și elevi; prin tablă se standardizează comunicarea, în sensul că se stabilește un reper util profesorului în desfășurarea programului. Forma socială de desfășurare a lecției se datorează faptului că elevul recepționează informația nu direct din sursă (manual), ci mai ales indirect, cu ajutorul profesorului și chiar al elevilor. Într-adevăr, cel puțin în timpul orei elevii de multe ori nici nu consultă manualul, fiind atenți la ceea ce spune profesorul sau la ceea ce scrie acesta pe tablă. Elevul este, de asemenea, interesat de ceea ce scriu colegii lui pe tablă și chiar de activitatea lui la tablă, când devine „actor” principal. Notițele pe care și le ia elevul au ca reper nu numai expunerea profesorului, cât mai ales însemnările de pe tablă, de unde îndrumarea permanentă a profesorului ca elevii să se uite la tablă și să-și consemneze în caiete tot ceea ce se scrie pe tablă. Din ceea ce am prezentat mai sus rezultă că o mulțime de activități care se desfășoară în timpul orei la clasă au ca reper tabla și ar fi corect ca aceasta să fie considerată unul dintre cele mai importante mijloace de învățământ.

Fără a intra în problemele tehnice privind materialele din care este construită tabla, dimensiunile ei optime, poziția pe care trebuie să o ocupe în clasă etc., care țin mai mult de deciziile profesorului sau ale managerului școlar, vom menționa, totuși, trecerea de la tablele de tip vechi, unde se utiliza creta, la tablele ergonomice, unde se folosesc marchere. Avantajele utilizării diblilor ergonomice rezidă nu numai în eliminarea unor aspecte neplăcute, cum ar fi murdărirea mâinilor, hainelor (praful de cretă este dăunător și sănătății), ci și simplificarea operației de ștergere a tablei, asigurarea condițiilor pentru ca elevii să poată vedea mai ușor ceea ce scrie, eleganță, în ciuda costurilor mari pe care le implică o asemenea inovație.

În timp ce tabla se dovedește, în continuare, indispensabilă, alte mijloace de învățământ, cum ar fi utilizarea planșelor și fotografiilor se restrâng din cauza că se preferă tot mai mult utilizarea diaproiectoarelor și diasco-purilor (retroproiector, aspectomat etc.). În contextul evidențierii valențelor pedagogice ale principalelor materiale folosite în transmiterea mesajelor audiovizuale în activitățile didactice, Valentin Emil Vasiliu se referă la condițiile și facilitățile pe care le presupune utilizarea diapozitivelor. S-au remarcat de mai multe ori posibilitățile mari existente la nivelul școlii sau chiar la nivelul unei discipline de a confecționa în mod independent diferite dispozitive, care pot fi integrate adecvat în timpul activităților didactice. V.E. Vasiliu relevă în acest context „posibilitatea diapozitivului de a spori gradul de participare a elevilor, studenților, ofițerilor-elevi și cursanți prin solicitarea spiritului de observație și a activității de gândire” [4, p.310], susținând

în același timp că astfel de materiale didactice facilitează înțelegerea și în general gândirea abstractă. Alți metodologi scot în evidență gradul mare de aplicabilitate al unor asemenea tehnici, aflate practic la îndemâna tuturor educatorilor, ușurința în manevrare și posibilitatea de a fi utilizate de mai multe ori în contexte diferite, deși nu trebuie neglijate cheltuielile necesare cu producerea lor, precum și timpul solicitat de proiectare, confecționare și păstrarea lor. Unul dintre aparatele audiovizuale preferate la noi în țară poate și din cauza gradului mai mare de răspândire a lui este retroproiectorul, care permite derularea diapozitivelor în ambele sensuri (alături de derularea normală și reîntoarcerea la imaginile anterioare). Această libertate de mișcare este utilă pentru a construi explicații și comparații și eventual pentru a putea răspunde la întrebările adresate de către elevi. Metodologii insistă și asupra regulilor de utilizare a acestor aparate. Se recomandă în acest cadru să se respecte principiul complementarității funcționale, „adică să se evite suprapunerea efectelor pedagogice, ale folosirii acestor mijloace peste efecte similare obținute cu alte mijloace de învățământ (de exemplu, reconstituirea unei structuri complexe, cu ajutorul unei folii cumulative, să fie făcută și cu ajutorul unui grup de diapozitive)” [4, p.309]. Profesorii sunt îndrumați să asigure o decodificare ușoară a conținutului diapozitivelor de către studenți, să atragă atenția elevilor asupra conținutului informațional al diapozitivului, să asigure continuitatea informației și, nu în ultimul rând, informațiile transmise prin diapozitive să se integreze adecvat printre celelalte informații ale programului informativ din care face parte.

Considerații tehnice și metodologice asemănătoare utilizării diaproiectoarelor sunt valabile și pentru înregistrările pe bandă magnetică. Recomandate îndeosebi în cadrul orelor de muzică sau de literatură, benzile magnetice au o gamă mai largă de utilizări, cu condiția adaptării conținutului informațional al acestora la obiectivele activităților didactice din cadrul lecțiilor, disciplinelor sau al altor programe educative. Și în acest caz profesorul trebuie să-și concentreze atenția asupra dificultăților de codificare pe care le-ar putea întâmpina elevii și studenții, precum și a modalităților celor mai potrivite de trecere de la un mijloc de transmitere a informației la altul. O altă regulă importantă ar fi, după V.E. Vasiliu, asigurarea că „prin conținutul ei înregistrarea sonoră este chemată să surprindă fenomenul pe care-l ilustrează în laturile sale esențiale” [4, p.312], de unde rezultă obligația suplimentară de a explica și demonstra.

3. Mijloace de învățământ moderne

Termenul de mijloc de învățământ modern se modifică permanent. Dacă la mijlocul secolului trecut utilizarea unui aparat de proiecte reprezenta un mijloc modern, astăzi acestea fac parte din mijloacele tradiționale, modernitatea învățământului corelându-se tot mai mult cu o instruire asistată de calculator sau cu noile tehnici de comunicare, www, email-uri etc.

În cadrul noilor mijloace de învățământ, calculatorul s-a impus tot mai mult, mai ales începând cu ultimul deceniu al secolului trecut. Utilizarea pe scară largă a calculatorului în școală transformă tot mai mult și mai profund educația în activitate de comunicare, aceasta din urmă căpătând forme tot mai diferite și adâncimi psihologice tot mai mari. Utilizarea calculatorului permite, într-un alt plan, trecerea de la comunicarea interpersonală la învățământul la distanță, de la învățarea organizată de profesor la cea inițiată de elev, accentuând originalitatea și creativitatea acestuia din urmă.

Extinderea utilizării calculatoarelor în școală a fost facilitată nu numai de progresele înregistrate în domeniul industriei electronice inclusiv la noi în țară, de descoperirile de ordin tehnic din domeniul ingineriei, cât și datorită unor programe politice inspirate, care și-au propus dotarea școlilor cu calculatoare ca o prioritate națională. Menționăm, de asemenea, și facilitățile obținute prin diverse programe europene, precum Socrates, Comenius, Leonardo, Grundvig etc. Extinderea utilizării calculatorului depinde nu numai de factori de ordin social-economic și politic, ci și de inițiativele și inovațiile pornite din lumea școlii. Au fost stimulate în acest context experimente didactice mai vechi privind programarea învățământului, dar cele mai consistente sunt transformările care au loc în domeniul analizei logice și semantice a limbajului didactic, tehnicile de prelucrare didactică a informațiilor, fie în direcția sintetizării acestora în rezumate, fie a explicării ei prin comentarii. Deosebit de promițătoare se dovedesc a fi preocupările recente teoretice și practic-didactice din domeniul teoriei curriculumului, evaluarea relațiilor dintre acestea și disciplinele științifice, cultură, lumea profesorilor, integrarea socială și facilitarea succesului în viață a tinerilor.

Analizând potențialul de comunicare didactică a calculatorului, V.E. Vasiliu constată că acesta este deosebit de util atât în repetarea unor operații, cât și în simularea unor parametri care intervin în activitățile

didactice. Mai mult chiar, calculatorul facilitează modelarea stimulând inovarea permanentă a lecției, dar și analiza unor date de natură educativă, pentru a putea fi luate decizii pertinente.

Utilizarea calculatorului ca mijloc de învățământ se poate transforma în instruire asistată de calculator, atunci când predarea lecției sau a unor secvențe dintre acestea sunt integral programate, putând fi urmărite pe monitor. Cel mai ușor de programat s-au dovedit a fi exercițiile; de aici rezultă rolul său în formarea deprinderilor. Se extinde tot mai mult utilizarea calculatorului în evaluare. Sunt programate integral tot mai multe lecții și discipline, demarându-se astfel programe ambițioase de învățământ la distanță.

Sintetizând o experiență relativ îndelungată în utilizarea calculatorului în școală, V. E. Vasiliu evidențiază câteva avantaje ale lui, cum ar fi: creșterea rolului cadrului didactic, în sensul multiplicării procedeelelor la care poate recurge acesta; asigurarea unui câmp de inițiativă mai larg elevilor în paralel cu individualizarea instruirii lor; sistematizarea și disciplinarizarea activităților didactice prin simplificarea evaluării și creșterea gradului ei de obiectivitate, economie de timp, în paralel cu lărgirea orizontului de cunoaștere.

Atenția de care se bucură problematica utilizării calculatorului în activitățile didactice este ilustrată și de numeroasele studii pe tema informatizării, precum creșterea națională „Sistem Informatic al Ministerului al învățământului (SIMI), care și-a propus surprinderea particularităților acestui tip de învățământ atât la nivelul învățământului superior, cât și în învățământul preuniversitar, atât în planul transmiterii de cunoștințe, evaluării, cât și în cel de perfecționare și cercetare.

Importanța utilizării calculatorului a crescut brusc în momentul în care s-au perceput social implicațiile Internet-ului. Accesul la Internet, rapiditatea cu care se obține o informație de calitate, deschiderea unor orizonturi nebănuite în comunicare creează noi condiții extrem de favorabile dezvoltării rapide a tuturor formelor de educație.

Ritmul debordant pe care îl imprimă Internet-ul activităților educative este ilustrat de Ioan Comănescu prin câteva date asupra școlii americane; dacă în 1994 numai 35% dintre școlile publice americane erau conectate la Internet, ponderea acestora a crescut la 70% în 1997, iar în anul 2000 se apreciază că s-a ajuns la 95% din școli, „în California a fost aprobată o lege conform căreia începând cu anul 2000 nu vor mai putea fi angajați profesori care nu știu să lucreze la computer. Cei aflați deja în serviciu vor trebui să urmeze cursuri de inițiere, astfel riscă să fie concediați” [5, p.316].

Subliniind calitatea învățării asistată de calculator, de a stimula creativitatea și libertatea elevului în învățare, vom sublinia în același timp și limitele acestuia, faptul că oricât de mult s-ar dezvolta, el va rămâne întotdeauna subordonat programelor educative, intereselor elevilor. Weizenbraum atrage atenția asupra faptului că „înainte de a învăța limbajul calculatorului, elevul trebuie să învețe să gândească și să se exprime cu precizie în limba sa maternă atât oral, cât și în scris; să învețe în această limbă literatură și matematică, chimie și istorie etc.” [5, p.318].

Sintetizând aspectele teoretice și practice privind rolul mijloacelor de învățământ în comunicarea educațională, vom constata că acestea rămân într-o poziție secundară, agenții principali ai activităților educative rămân, în continuare, profesorii și elevii.

Referințe:

1. Ionescu Miron, Bocoș Mușata. Metodologia instruirii // Ionescu Miron și Chiș Vasile (coordonatori). Pedagogie. Suporturi pentru formarea profesorilor. Editura Universitară Clujeană, 2001.
2. Ionescu Miron, Chiș Vasile. Nuanțări în instrucția școlară determinate de dezvoltarea mijloacelor de învățământ // Ionescu Miron, Radu Ion (coordonatori). Didactica modernă. - Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1995.
3. Nicola Ioan. Tratat de pedagogie școlară. - București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1996.
4. Vasiliu Valentin Emil. Mijloace de învățământ // Volumul Jinga Ioan, Istrate Elena. Manual de pedagogie. - București: Editura All, 2001.
5. Comănescu Ioan, 2003.

Prezentat la 20.05.2009